

ZAJĘCIA POZALEKCYJNE I POZASZKOLNE W GMINIE LESZNOWOLA

Jacek Bulak, Paweł Żurowski

Spis treści

Wstęp	3
1. Charakterystyka sieci szkolnej w Gminie Lesznowola	3
2. Geneza programu otwartych szkół.....	6
3. Szczegółowy opis realizacji zajęć pozalekcyjnych	8
4. Efekty prowadzenia polityki „otwartych szkół”	12
5. Rekomendacje i wnioski	15

Wstęp

Od początku przeobrażeń państwa polskiego, a w tym kolejnych reform polskiego systemu edukacji w różnych środowiskach trwa dyskusja na temat organizacji czasu wolnego dla dzieci i młodzieży. Dyskusja ta dotyczy przede wszystkim tego, kto ma zająć się zagospodarowaniem czasu wolnego młodych ludzi. Czy mają to robić szkoły i placówki oświatowe, instytucje kultury (np. domy kultury, świetlice), czy może jest to wyłącznie sprawa rodziców?

Niniejsze opracowanie jest próbą odpowiedzi na postawione wyżej pytanie. Próbuje w nim wskazać, że właściwe podejście samorządu terytorialnego i zaangażowanie szkół na jego terenie może przynieść wymierne korzyści w tej dziedzinie. Efekty funkcjonowania rozbudowanego systemu zajęć pozalekcyjnych stają się widoczne z perspektywy wielu lat od ich wdrożenia, o czym piszemy przedstawiając wyniki sprawdzianów i egzaminów zewnętrznych.

W materiale przedstawiamy charakterystykę lesznówolskiego systemu oświaty, jego cechy charakterystyczne, bazę techniczną oraz zarys sytuacji demograficznej. Opisujemy genezę powstania wdrożonego programu otwartych szkół. Wskazujemy na jego główne elementy, jako podstawy działań, mających na celu organizację zajęć pozalekcyjnych. Przedstawiamy przykłady konkretnych sposobów organizacji zajęć pozalekcyjnych, wskazujemy na korzyści płynące z uczestnictwa w nich. Dzielimy się swoimi spostrzeżeniami na temat kosztów funkcjonującego systemu oraz problemów organizacyjnych, na które mogą się natknąć inne samorządy.

1. Charakterystyka sieci szkolnej w Gminie Lesznówola

Lesznówola, to wiejska gmina o charakterze podmiejskim w województwie mazowieckim, w powiecie piaseczyńskim. Położona jest w bezpośrednim sąsiedztwie Warszawy, granicząc z nią od swojej wschodniej strony. Powierzchnia Gminy wynosi 6917 ha, a na jej terenie mieszka ponad 30 tysięcy osób (w tym niewiele powyżej 20 tys. zameldowanych). Główne walory gminy, to bliskość stolicy, dogodne szlaki komunikacyjne, atrakcyjne tereny inwestycyjne i rekreacyjne oraz warunki sprzyjające rozwojowi budownictwa mieszkalnemu.

Charakterystycznym dla oświaty w Gminie Lesznówola jest fakt, że mimo statusu gminy wiejskiej w naszym systemie oświatowym można dopatrzyć się wielu znamion systemu miejskiego. Pomimo cech „miejskości” formalny status gminy ma wpływ na wielkość subwencji oświatowej otrzymywanej z budżetu państwa (tzw. waga wiejska). Stawia to

nas na uprzywilejowanej pozycji w stosunku do innych, typowych gmin wiejskich. Nie bez znaczenia jest tu również potencjał finansowy gminy, w której dochód na jednego mieszkańca wynosi 9 200 zł, a budżet na 2012 r. zamyka się kwotą ponad 184 mln. zł.

Struktura systemu oświatowego w Gminie Lesznowola obejmuje 3 zespoły szkół (szkoła podstawowa + gimnazjum), 1 zespół szkolno-przedszkolny (przedszkole + szkoła podstawowa + gimnazjum), 1 samodzielną szkołę podstawową oraz 4 samodzielne publiczne przedszkola. Gminny system oświaty, to również 14 niepublicznych przedszkoli i punktów przedszkolnych. Na terenie gminy funkcjonują ponadto 2 niepubliczne szkoły podstawowe. Do zespołów szkół uczęszcza łącznie ok. 2 900 uczniów, a do gminnych przedszkoli 285 dzieci. Szkoły i placówki oświatowe w Gminie Lesznowola zatrudniają 384 nauczycieli oraz 185 pracowników obsługi i administracji.

Gmina Lesznowola dba nie tylko o rozwój intelektualny uczniów, ale również o rozwój fizyczny. Na terenie gminy funkcjonuje 21 ogólnodostępnych placów zabaw oraz 4 kompleksy boisk sportowych ze sztuczną nawierzchnią (w tym jeden, znacznie wykraczający poza standard, wybudowany w ramach programu „Moje Boisko Orlik 2012), w skład których wchodzi boiska do piłki nożnej, piłki siatkowej i koszykówki, korty tenisowe oraz bieżnia. W gminie funkcjonują również 2 nowoczesne hale sportowe z pełnym zapleczem socjalno-sanitarnym oraz 3 sale gimnastyczne.

Sytuacja socjalno-demograficzna w Gminie Lesznowola, która prowadzi do dynamicznego jej rozwoju determinuje konieczność zaspakajania związanych z tym zjawiskiem potrzeb. Jedną z tych najważniejszych potrzeb jest zapewnienie odpowiednich warunków nauki i wychowania dla najmłodszych mieszkańców gminy.

Dowodem na dalekowzroczną i jednocześnie przemyślaną politykę edukacyjną Samorządu Lesznowoli jest rozpoczęcie budowy wielofunkcyjnego obiektu edukacyjnego p/n Centrum Edukacji i Sportu w Mysiadle.

W supernowoczesnym obiekcie oprócz szkoły podstawowej i gimnazjum zlokalizowana będzie również pełno wymiarowa hala sportowa wraz z zapleczem socjalnym, pod którą w podziemiach znajdzie się kręgielnia, siłownia oraz klub fitness, a także sala koncertowo-teatralna z widownią na 400 miejsc oraz sala konferencyjna. Zewnętrzne obiekty uzupełniające funkcjonalność Centrum, to kompleks boisk sportowych, najwyższa w Polsce ścianka wspinaczkowa, skatepark oraz place zabaw dla najmłodszych. Zielone trawiaste dachy z trzema atriami dostępnymi dla uczniów jak również szklana wieża widokowa, to dalsze dowody na nowoczesność obiektu.

Przy projektowaniu obiektu (projekt powstał w wyniku międzynarodowego konkursu architektonicznego) wzięto również pod uwagę aspekt energooszczędności. Ogrzewanie wody będzie zasilane w większości poprzez kolektory słoneczne, co pozwoli w dużym stopniu zmniejszyć koszty utrzymania tego obiektu. Obiekt ten o powierzchni użytkowej 18 tys. m² pochłonie z budżetu gminy około 75 mln. zł. Zakończenie realizacji pierwszego etapu budowy przewidziane jest na wrzesień 2013r. Oddanie do użytku całego obiektu wyeliminuje całkowicie problem przepełnienia szkół i zlikwiduje nauczanie w systemie dwuzmianowym, będzie również ważnym i nowoczesnym, spełniającym najwyższe standardy centrum kulturalnym i rekreacyjnym dla mieszkańców gminy.

Jedną z najważniejszych celów funkcjonowania systemu oświatowego Gminy Lesznówola jest osiągnięcie jak najlepszych wyników nauczania i wychowania uczniów oraz zapewnienie jak najlepszej pomocy oraz wsparcie dla uczniów ze specyficznymi potrzebami edukacyjnymi, jak również wszechstronne rozwijanie zainteresowań uczniów, poprzez rozbudowany system zajęć pozalekcyjnych. O realizacji tych celów świadczy niezwykle wysoki poziom nauczania, czego wymiernym efektem są wyniki uczniów uzyskane na sprawdzianie po VI klasie i na egzaminie gimnazjalnym. W 2012 roku uczniowie lesznówolskich szkół osiągnęli wyniki znacznie powyżej średniej w kraju, województwie, powiecie, a nawet znacznie powyżej średniej w Warszawie. W 9-stopniowej skali staninowej nasze szkoły osiągnęły 8 i 9 stanin (bardzo wysoki i najwyższy). Na uwagę zasługuje fakt, że jedynie 4% szkół w Polsce może poszczycić się tak wysokimi wynikami. Natomiast według wskaźnika EWD (edukacyjna wartość dodana) wszystkie lesznówolskie gimnazja zaliczają się do tzw. „szkół sukcesu”, co oznacza, że są szkołami o bardzo wysokich wynikach egzaminacyjnych i wysokiej efektywności nauczania.

Infrastruktura techniczna lesznówolskiej oświaty, to obiekty w pełni nowoczesne i funkcjonalne. Wszystkie posiadają pracownie komputerowe, świetlice, sale gimnastyczne oraz stołówki z zapleczem kuchennym. Te, które powstały już jakiś czas temu (ZSP w Markowie i ZSP w Nowej Iwicznej) są stale ulepszane i modernizowane. W 2002 r. został oddany do użytku super

nowoczesny obiekt Zespołu Szkół w Łazach, w skład którego wchodzi segmenty: dydaktyczny, żywieniowy, biblioteka, część administracyjna oraz segment sportowy z halą sportową, salą do gimnastyki korekcyjnej i zapleczem sanitarnym. Najstarszym obiektem oświatowym w Gminie Lesznówola jest Zespół Szkół w Lesznówoli, ale i ta placówka została gruntownie zmodernizowana. W 2007 powstał nowoczesny stadion lekkoatletyczny ze sztuczną nawierzchnią i boiskami do piłki nożnej, siatkowej i koszykowej, kortami tenisowymi, bieżnią oraz torem łuczniczym. W 2010 r. budynek

szkoły zyskał nowe skrzydło, w którym znalazło miejsce nowe przedszkole, pomieszczenia dydaktyczne dla szkoły podstawowej oraz hala sportowa z zapleczem sanitarnym.

2. Geneza programu otwartych szkół

Organizowaniu zajęć pozalekcyjnych towarzyszy uzasadnione przekonanie, że mają one pozytywny wpływ na niemal wszystkie aspekty życia młodego człowieka. Przyczyniają się do jego rozwoju poznawczego, emocjonalnego, społecznego i fizycznego. Są alternatywą dla bezmyślnego oglądania telewizji czy surfowania po portalach społecznościowych tylko w celu zabicia nadmiaru wolnego czasu. Mają one jeszcze i tę zaletę, że wspomagają w opiece nad dziećmi rodziców, którzy z przyczyn najczęściej zawodowych nie są w stanie w sposób ciągły sprawować opieki nad swoimi dziećmi. Dobrze zorganizowane zajęcia pozalekcyjne powinny posiadać więc walory edukacyjne, poznawcze, wychowawcze, a często również i profilaktyczne. Więcej dzieci po południu w szkołach, to mniej dzieci wałęsających się po ulicach. Otwarcie lesznówolskich szkół na potrzeby społeczności lokalnej zakorzenione jest głęboko w świadomości przedstawicieli Samorządu Gminy Lesznówola i wpisane jest w główne dokumenty strategiczne określające zasady i zakres działania oraz współpracy jej organów. Do najważniejszych należą:

- 1) *Strategia Integracji Społecznej i Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Lesznówola na Lata 2008 – 2013*. Mówiąc o gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych, należy mieć na myśli w szczególności działania i współpracę publicznych, społecznych i prywatnych instytucji oraz metody aktywizowania mieszkańców do samopomocy i stymulowanie solidarności społecznej. W *Strategię* wpisują się również działania szkół związane z ich działalnością pozalekcyjną, polegającą na organizacji zajęć dodatkowych, realizacji programów profilaktycznych itp.
- 2) *Program przeciwdziałania przemocy w rodzinie na lata 2011 – 2015*. Wśród celów i zadań stawianych w tym programie możemy odnaleźć te skierowane bezpośrednio do oświaty:
 - a) prowadzenie zajęć edukacyjno-wychowawczych w szkołach, świetlicach opiekuńczo-wychowawczych oraz klubach młodzieżowych,
 - b) realizacja szkolnych programów profilaktyki przemocy,
 - c) wspieranie aktywnych form spędzania czasu wolnego promujących zachowania nieagresywne.
- 3) *Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii*. Program jest kontynuacją wielu działań, które od lat podejmowane są w celu edukacji społecznej szczególnie dzieci i młodzieży, na temat zagrożeń związanych z uzależnieniem od alkoholu i substancji psychoaktywnych. Ma on pomóc osobom uzależnionym i ich rodzinom, służy też promowaniu idei zdrowego stylu życia i wspieraniu alternatywnych form spędzania czasu wolnego.

- 4) *Strategia Rozwoju Gminy Lesznówola do roku 2021*. Dokument ten zakłada dalszy rozwój infrastruktury gminy w tym jednostek oświatowych, a co za tym idzie podnoszenie standardów pracy szkół szczególnie w zakresie zaspokajania potrzeb związanych z działalnością pozalekcyjną.

Na tej podstawie każda ze szkół gminnych w swoich własnych arkuszach organizacji roku szkolnego, statutach, programach profilaktyki i programach wychowawczych planuje organizację różnorodnych zajęć wykraczających poza ramowe plany nauczania. Towarzyszy temu oczywiście wcześniejsze rozpoznanie potrzeb uczniów i rodziców związanych ze sposobem spędzania czasu wolnego. Brana jest pod uwagę również baza lokalowa placówek oświatowych, wyposażenie oraz zasoby kadrowe każdej z nich. Część zajęć pozalekcyjnych prowadzonych jest przez nauczycieli w ramach tzw. „godzin karcianych”, ale przeważającą część stanowią te, które finansowane są ze środków własnych organu prowadzącego, a więc nie mają pokrycia w otrzymywanej subwencji oświatowej. Przykładowo w roku szkolnym 2011/2012 w ZSP w Nowej Iwicznej (31 oddziałów) koszty zajęć pozalekcyjnych finansowanych ze środków własnych samorządu wynosiły ponad 31 tys. zł.

Przed rokiem 2010 (przed ustawowym wejściem w życie „godzin karcianych”) wszystkie zajęcia nieodpłatne dla uczniów finansowane były z budżetu gminy. Dyrektorzy szkół mają w tym względzie dość dużo swobody, ponieważ w zasadzie nie było przypadku odmowy sfinansowania przez gminę żadnych zajęć pozalekcyjnych. Oprócz „godzin karcianych” i godzin płatnych przez organ prowadzący w placówkach oświatowych realizowano zajęcia finansowane ze środków Unii Europejskiej. W latach 2005 – 2008 realizowano zajęcia dla gimnazjalistów w ramach programu „*Szkoła Marzeń*” – obejmował on zajęcia dla prawie 2/3 wszystkich uczniów gimnazjum z terenu całej gminy. W latach 2010 i 2011 realizowano kolejny program finansowany ze środków UE – „*Zagrajmy o Sukces*”, a w roku 2012 realizowany jest program dla najmłodszych uczniów „*Indywidualizacja procesu nauczania dla uczniów klas I – III*”, również z funduszy UE. W/w projekty zakładały realizację różnego rodzaju zajęć pozalekcyjnych.

Na terenie Gminy Lesznówola aktywnie funkcjonują Szkolne Kluby Sportowe i Uczniowskie Kluby Sportowe. Te ostatnie organizują dla dzieci i młodzieży zajęcia rekreacyjne i sportowe częściowo płatne przez rodziców. Na terenie lesznówolskich placówek organizuje się również specjalne zajęcia sportowe dla dorosłych – absolwentów gimnazjów – finansowane przez Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. W finansowaniu zajęć pozalekcyjnych dla uczniów partycypują również Rady Sołeckie – przekazując co roku na te cele pewne środki finansowe, którymi dysponują dyrektorzy szkół.

Placówki oświatowe w Gminie Lesznówola otwarte są do późnych godzin popołudniowych, a nawet wieczornych. Każda z nich pełni nie tylko rolę dydaktyczną i wychowawczą, ale jest także swego rodzaju centrum integracji społecznej, silnie osadzonym w społeczności lokalnej.

W ramach współpracy ze środowiskiem lokalnym na terenie szkół organizowane są różnego rodzaju spotkania wiejskie, imprezy integracyjne dla seniorów, spotkania rad sołeckich, prelekcje, kursy i szkolenia dla dorosłych. Nakłada to na szkoły dodatkowe obowiązki, a dla organu prowadzącego jest generatorem dodatkowych kosztów, ale jak pokazują nasze doświadczenia korzyści płynące z powyższego faktu są nie do przecenienia. Te najszybciej zauważalne to oczywiście wyniki sprawdzianów i egzaminów oraz wyniki konkursów przedmiotowych, a te długofalowe to: gotowość do podejmowania wyzwań, umiejętność radzenia sobie w życiu osobistym, na dalszych etapach kształcenia oraz na rynku pracy, otwartość na innych ludzi, ciekawość świata.

3. Szczegółowy opis realizacji zajęć pozalekcyjnych

Organizowanie zajęć pozalekcyjnych, zarówno finansowanych przez samorząd jak i tych odpłatnych jest poniekąd koniecznością. Dzieci i młodzież przebywającą w szkole przed lekcjami, czy też po lekcjach trzeba zająć w taki sposób, który skanalizuje nadmiar energii, wspomaga ich rozwój, rozbudzi ciekawość i pasję, podniesie samoocenę, wzmocni prawidłowe relacje społeczne, wzbudzi zaufanie do szkoły i nauczycieli, a jednocześnie będzie bezpieczne, bo zaplanowane i zorganizowane zgodnie z zainteresowaniami oraz z wiekiem rozwojowym. Rodzice chętnie zapisują swoje dzieci na zajęcia w szkołach, bo mają pewność, że poziom prowadzenia ich jest wysoki, a dzieci są bezpieczne, przebywają z rówieśnikami i pod nadzorem nauczycieli.

Zajęcia pozalekcyjne odbywają się przy wykorzystaniu istniejącej bazy lokalowej i dydaktycznej szkół z wykorzystaniem sprzętu stanowiącego wyposażenie placówek. Stan wyposażenia ilustruje tabela:

Tabela 4.1. Stan wyposażenia placówek oświatowych

Wyszczególnienie		Ilość								
		Komputery		Projektory multimed.	Tablice interaktywne	Rzutniki pisma	Rzutniki przeźroczyste	Kamry video	Odtw. DVD, VHS	Woluminy
		Ogółem	w tym dostępne dla uczniów							
1.	ZS w Łazach	77	33	17	12	2	2	3	7	5 509
2.	ZSP w Lesznówoli	72	30	10	6	6	3	2	12	9 330
3.	ZSP w Nowej Iwicznej	118	63	9	6	1	-	2	15	6 700
4.	ZSP w Mrokowie	48	20	11	4	5	1	2	28	4 375
5.	SP w Mysiadle	40	19	1	-	1	1	-	2	-
Razem:		355	165	48	28	15	7	9	64	25 914

Zajęcia pozalekcyjne dla młodzieży realizowane w Gminie Lesznówola można podzielić na trzy zasadnicze grupy. Pierwsza z nich, to zajęcia realizowane w obiektach oświatowych, prowadzone przez nauczycieli zatrudnionych w poszczególnych szkołach (w ramach godzin ponadwymiarowych lub tzw. „godzin karcianych”). Druga grupa, to zajęcia realizowane przez

podmioty zewnętrzne na terenie placówek oświatowych. Trzecią grupę stanowią zajęcia pozalekcyjne o charakterze wyłącznie sportowym, realizowane przez uczniowskie kluby sportowe działające w formie prawnej stowarzyszenia.

▪ Zajęcia pozalekcyjne realizowane przez szkołę.

Zajęcia te można podzielić na kilka kategorii. Są to zajęcia:

- przedmiotowe koła zainteresowań,
- zajęcia rozwijające zainteresowania,
- zajęcia wyrównawcze,
- zajęcia przygotowujące do zewnętrznych sprawdzianów i egzaminów,
- zajęcia sportowe.

Szczegółowy plan i rodzaj zajęć opracowywany jest przez szkołę na podstawie ankiet przeprowadzanych wśród uczniów i zatwierdzany przez organ prowadzący. Zajęcia te są w 100% finansowane przez organ prowadzący ze środków własnych i są całkowicie bezpłatne dla ich uczestników. W roku szkolnym 2010/2011 liczba godzin pozalekcyjnych realizowanych przez wszystkie szkoły w Gminie Lesznówola wynosiła łącznie 426 godzin tygodniowo.

Tabela 4.2. Liczba godzin pozalekcyjnych

Nazwa szkoły	Rodzaj zajęć	Tygodniowa liczba zajęć	łączna liczba uczestników
ZSP w Nowej Iwicznej	- przedmiotowe koła zainteresowań - zajęcia rozwijające zainteresowania - zajęcia wyrównawcze - zajęcia przygotowujące do spr. i egz. - zajęcia sportowe	23 6 12 13 11	734
ZSP w Mrokwie	- przedmiotowe koła zainteresowań - zajęcia rozwijające zainteresowania - zajęcia wyrównawcze - zajęcia przygotowujące do spr. i egz. - zajęcia sportowe	29 31 6 20 26	318
ZSP w Łazach	- przedmiotowe koła zainteresowań - zajęcia rozwijające zainteresowania - zajęcia wyrównawcze - zajęcia przygotowujące do spr. i egz. - zajęcia sportowe	29 2 10 5 15	532
ZSP w Lesznówoli	- przedmiotowe koła zainteresowań - zajęcia rozwijające zainteresowania - zajęcia wyrównawcze - zajęcia przygotowujące do spr. i egz. - zajęcia sportowe	24 35 23 21 28	240
SP w Mysiadle	- przedmiotowe koła zainteresowań - zajęcia rozwijające zainteresowania - zajęcia wyrównawcze - zajęcia przygotowujące do spr. i egz. - zajęcia sportowe	14 16 2 19 9 6	216

Szczegółowa tematyka zajęć we wszystkich placówkach jest podobna, bo i zainteresowania uczniów i ich potrzeby są podobne i charakterystyczne dla ich etapu rozwojowego. Wśród kół zainteresowań dominują: historyczne, polonistyczne, biologiczne, fizyczne, matematyczne a także koła języków obcych nauczanych w szkołach. Dużym zainteresowaniem cieszą się koła rozwijające twórczość dziecięcą, takie jak: chór, działania różnorodnych zespołów muzycznych, koła teatralna, plastyczne, orgami, fotograficzne, dziennikarskie, redagowanie gazetek szkolnych. Niestabnącym zainteresowaniem cieszą się różnorodne zajęcia komputerowe, które funkcjonują, jako koła zainteresowań oraz kawiarenki internetowe, dostępne nie tylko dla uczniów danej szkoły, ale dla wszystkich chętnych.

Oddzielną grupę zajęć stanowią zajęcia przygotowujące do zewnętrznych sprawdzianów i egzaminów. Uczestniczy w nich 90% uczniów, którzy w danym roku szkolnym przystępują do sprawdzianów i egzaminów zewnętrznych. Elementem filozofii „otwartych szkół” w Gminie Lesznówola jest zagospodarowanie czasu wolnego podczas ferii zimowych i części wakacji letnich. Każda z placówek otrzymuje środki finansowe z budżetu gminy na realizację programu zajęć dla dzieci i młodzieży. W 2012 r. na ten cel wydatkowano ok. 40 tys. zł.

Wśród zajęć sportowych w naszych szkołach dominują dwa typy: pierwszy, to zajęcia SKS (szkolny klub sportowy) organizowane dla różnych grup wiekowych, w czasie których doskonalili się głównie gry zespołowe. Zajęcia te są przeznaczone dla uczniów danej szkoły. Druga grupa, to zajęcia UKS (uczniowskich klubów sportowych), na które mogą uczęszczać uczniowie z różnych szkół.

Warto zaznaczyć, że duża część zajęć pozalekcyjnych kierowana jest do uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych. W tej grupie znajdują się zajęcia wyrównawcze, realizowane na wszystkich poziomach, zajęcia terapeutyczne i socjoterapeutyczne. W ramach zajęć pozalekcyjnych w lesznówolskich szkołach działają również drużyny harcerskie.

Od wielu lat Samorząd Gminy Lesznówola zabiega o to, by pozyskiwać środki finansowe na zajęcia dodatkowe dla uczniów z funduszy europejskich. Największy z realizowanych projektów trwał 3 lata, z czego tylko 1 rok był finansowany ze środków UE, pozostałe 2 lata wymagały znacznych nakładów ze środków własnych gminy.

- Zajęcia pozalekcyjne organizowane przez podmioty zewnętrzne.

W tej grupie znajdują się zajęcia pozalekcyjne, które są realizowane przez podmioty zewnętrzne i są w całości finansowane przez rodziców uczniów. Średnia opłata miesięczna za te zajęcia wynosi ok 100 zł miesięcznie za dziecko. Podmioty te zawierają ze szkołą umowę na wynajem pomieszczeń i we własnym zakresie prowadzą rekrutację. W grupie tych zajęć znajdują się głównie zajęcia rozwijające zainteresowania i pasje, takie jak np. zajęcia muzyczne (nauka gry na instrumentach),

nauka języków obcych czy zajęcia taneczne lub baletowe. W roku szkolnym 2010/2011 w tych zajęciach wzięło łącznie ok. 190 uczniów.

▪ Zajęcia organizowane przez uczniowskie kluby sportowe.

Na terenie Gminy Lesznówola funkcjonuje 9 klubów sportowych, z czego 5 ma status uczniowskich klubów sportowych (UKS). Kluby te działają na zasadach określonych w ustawie *Prawo o stowarzyszeniach*. Jednymi z ważniejszych statutowych zadań klubów jest¹:

- organizowanie pozalekcyjnego życia sportowo-rekreacyjnego uczniów w oparciu o możliwości obiektowe i sprzętowe szkoły,
- angażowanie uczniów do określonych form aktywności ruchowej i zawodów sportowych,
- organizowanie zajęć sportowo-rekreacyjnych dla uczniów w celu wszechstronnego rozwoju ich sprawności fizycznej i umysłowej,
- organizowanie działalności sportowej i rekreacyjnej, ze szczególnym uwzględnieniem funkcji zdrowotnych.

Jak widać z powyższych zapisów główne zadania ich działalności skupiają się wokół organizacji zajęć pozalekcyjnych dla uczniów.

Działalność uczniowskich klubów sportowych wspomagana jest w znaczącym stopniu przez środki finansowe z budżetu samorządu. Środki te są przyznawane klubom w wyniku przeprowadzenia otwartego konkursu na realizację zadań w zakresie upowszechniania kultury fizycznej i sportu, ogłaszanego rokrocznie przez Wójta Gminy. Konkurs ten jest przeprowadzany w oparciu o *ustawę o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie* oraz uchwalany co dwa lata przez Radę Gminy *Program współpracy Gminy Lesznówola z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami*. Łącznie na ten cel w 2011 r. wydatkowano kwotę 207 980 zł. Poniższa tabela przedstawia wyniki konkursu, który został przeprowadzony w 2011 r.

Tabela 4.3. Wyniki konkursu

Lp.	Zakres realizowanego zadania	Realizator zadania	Liczba uczestników	Kwota przyznanej dotacji
1.	Zajęcia sportowe – piłka nożna.	Klub Sportowy „Walka Kosów”, Kosów	50	29.420,-zł.
2.	Zajęcia sportowe – piłka nożna i piłka siatkowa.	Ludowy Uczniowski Klub Sportowy „Set” Lesznówola	128	56.520,-zł.

¹ Na podstawie statutu UKS „Lolek”

3.	Zajęcia sportowe – judo, piłka nożna, tenis ziemny, piłka ręczna, ścianka wspinaczkowa.	Uczniowski Klub Sportowy „Lolek”, Łazy	115	41.680,-zł.
4.	Zajęcia sportowe – piłka nożna, judo, gimnastyka artystyczna.	Uczniowski Klub Sportowy „Iwiczna” Nowa Iwiczna	103	41.180,-zł
5.	Zajęcia sportowe – siatkówka.	Międzyszkolny Uczniowski Klub Sportowy „Krótka” Mysiadło	30	30.420,- zł
6.	Zajęcia sportowe – piłka nożna.	Stowarzyszenie Miłośników Sportu „INTER ZGORZAŁA” Zgorzała	30	8.760,-zł

Lesznówolskie szkoły rozpoczynają pracę od godziny 6 rano (jako pierwsze otwierane są świetlice szkolne). Większość mieszkańców zatrudnionych jest w Warszawie, gdzie dojeżdżają koleją lub samochodami osobowymi. W drodze do pracy przyprowadzają dzieci do szkoły. W trzech szkołach zajęcia lekcyjne rozpoczynają się o 7.30, a w dwóch pozostałych o godz. 8-ej. Wszystkie szkoły organizują zajęcia na dwie zmiany. Wynika to ciągłego rozwoju gminy i faktu osiedlania się na jej terenie rodzin z dziećmi w wieku szkolnym.

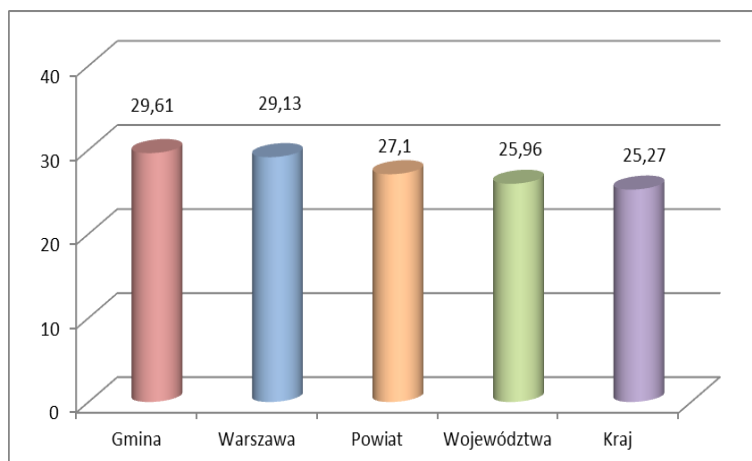
4. Efekty prowadzenia polityki „otwartych szkół”

Efektem funkcjonowania rozbudowanego systemu zajęć pozalekcyjnych w Gminie Lesznówola, oprócz wspomnianych wcześniej korzyści o charakterze psychologicznym i wychowawczym, są konkretne osiągnięcia naszych uczniów. Najważniejszym dla samorządu rezultatem prowadzonej polityki są wyniki sprawdzianów i egzaminów zewnętrznych. Rokrocznie, od 2003 r. uczniowie naszych szkół osiągalni coraz lepsze wyniki. W ostatnich latach ustabilizowały się one i plasują się (w skali staninowej) wśród wyników bardzo wysokich i najwyższych.

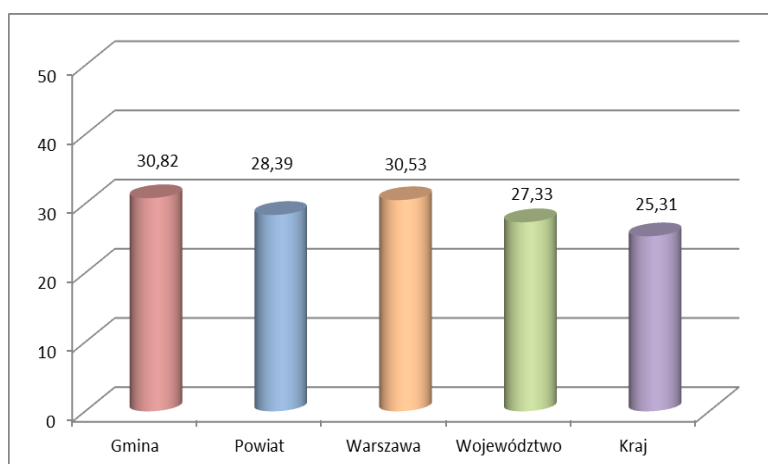
Poniżej cztery wykresy przedstawiono wyniki sprawdzianów i egzaminów gimnazjalnych z roku 2011 (w latach poprzednich wyniki te były na niemal identycznym poziomie):

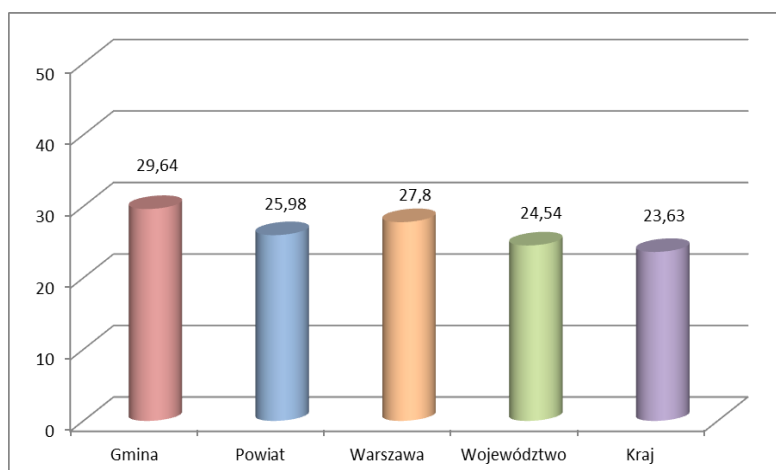
Wykres 4.1. Sprawdzian po VI kl. szkoły podstawowej

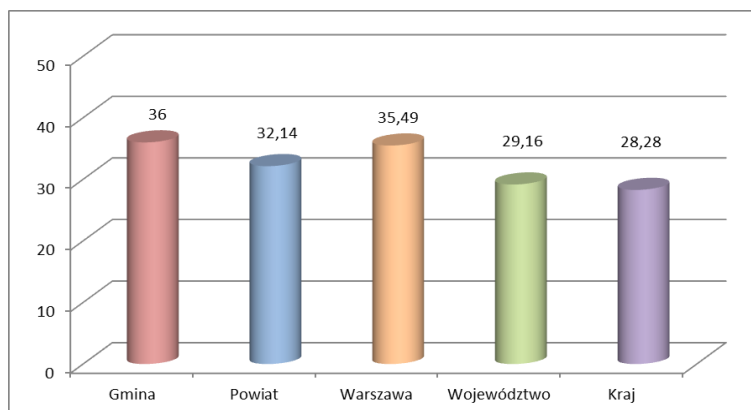
Wykres 4.2. Egzamin gimnazjalny, Część humanistyczna

Wykres 4.3. Egzamin gimnazjalny, Część matematyczno-przyrodnicza

Wykres 4.4 Egzamin gimnazjalny, Część językowa

Kolejną wymierną korzyścią udziału uczniów w zajęciach pozalekcyjnych jest ich udział i sukcesy w konkursach przedmiotowych na różnym szczeblu oraz osiągnięcia sportowe. Co roku uczniowie szkół w Gminie Lesznówola przystępują do konkursów organizowanych przez Mazowieckiego Kuratora Oświaty oraz inne instytucje pracujące na rzecz oświaty. Np. w roku 2011 z pięciu lesznówolskich szkół wyłoniono 6 laureatów wojewódzkich konkursów przedmiotowych, 3 wyróżnionych w międzynarodowym konkursie matematycznym, kilkudziesięciu nagrodzonych w konkursach powiatowych, międzypowiatowych i gminnych. Oprócz wyżej wymienionych uczniowie zdobywają czołowe miejsca w wojewódzkich i powiatowych zawodach sportowych, zdobywają wyróżnienia i laury w konkursach plastycznych, recytatorskich, teatralnych i innych.

Innego rodzaju efektem prowadzonej polityki jest racjonalne wykorzystanie infrastruktury oświatowej. Nasze obiekty funkcjonują do późnych godzin wieczornych (do godz. 21.30 – 22.00), nie generując dodatkowych kosztów, takich jak np. koszty energii cieplnej czy personelu sprzątającego. Wymaga to jedynie efektywnego zaplanowania czasu pracy pracowników obsługi. Obiekty sportowe (hale sportowe, kompleksy boisk sportowych) dostępne są przez 7 dni w tygodniu w godz. 8.00 – 22.00, nie tylko dla uczniów, ale i dla dorosłych mieszkańców. Samorząd utrzymuje techniczną infrastrukturę tych obiektów oraz zapewnia zatrudnienie pracowników obsługi i ochrony.

Niewątpliwie największą bolączką przy organizacji zajęć pozalekcyjnych jest praca w systemie dwuzmianowym. W jednej z naszych szkół lekcje kończą się o godz. 17-ej, co utrudnia dostępność do oferty zajęć pozalekcyjnych. Z tego też względu część zajęć odbywa się w soboty.

Inną drażliwą kwestią jest dowożenie dzieci do szkół, co jest często powodem trudności w zaplanowaniu zajęć dodatkowych. Dlatego też w wielu szkołach dla dzieci uczących się na drugą zmianę zajęcia w miarę możliwości organizowane są w godzinach przedpołudniowych.

Zauważalnym efektem polityki „otwartych szkół” jest wzrost zaufania społecznego w stosunku do szkoły, jako instytucji publicznej, co przekłada się na dobre relacje i efektywną współpracę z rodzicami. Skutkuje to również relatywnie niższym poziomem agresji wśród uczniów, występowaniem czynów przestępczych lub demoralizacji nieletnich i coraz mniejszym zakresem patologii. Ma to ogromne znaczenie i ważne miejsce w polityce społecznej Samorządu Gminy Lesznowola.

Z punktu widzenia nauczycieli przygotowanie się do zajęć dodatkowych wymaga nakładu czasu i pracy, ale, co nie jest bez znaczenia, jest źródłem dodatkowych dochodów. Sytuacja to jest korzystna dla budżetu gminy, ponieważ od początku funkcjonowania art. 30a Karty Nauczyciela gmina nie wypłaca nauczycielom dodatków wyrównawczych. Pomimo wprowadzenia w 2010 r. do Karty Nauczyciela art. 42a (tzw. „godzin karcianych”) gmina nie ograniczała ilości godzin zajęć pozalekcyjnych finansowanych z budżetu, szkoły same w naturalny sposób ograniczyły ich ilość, dopasowując rodzaj i ilość zajęć do własnych potrzeb.

5. Rekomendacje i wnioski

Zajęcia pozalekcyjne są jednym z czynników mających wpływ na sukces edukacyjny szkół w Gminie Lesznowola. Ich organizacja nie wymaga wielkich nakładów, ani rewolucji organizacyjnych. Wymaga natomiast uświadomienia sobie, że wszystkie działania na rzecz środowiska przyniosą efekty, te krótkofalowe jak i te w dalszej perspektywie. Pojmowanie obowiązków gminy w zakresie oświaty, jako jedynie konieczności i obciążenia prowadzi do stagnacji i odpływu młodych ludzi z terenu gminy. Sposób prowadzenia szkół, ich wysoki poziom i różnorodność świadczonych usług edukacyjnych jest jednym z ważniejszych kryteriów wyboru miejsca zamieszkania, pomimo pewnych trudności lokalowych z jakimi się one borykają. Niech świadczy o tym to, że szkoły w Gminie Lesznowola cieszą się ogromnym zainteresowaniem mieszkańców gmin ościennych. Śmiało może stwierdzić, że oświata w Lesznowoli jest siłą napędową jej.

Rozważając implementację naszych doświadczeń na swój grunt należy wziąć pod uwagę, że:

- rozbudowany system zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży wpływa korzystnie na ich rozwój psychofizyczny, wzmacnia samoocenę, działa motywacyjnie, co przyczynia się do lepszych efektów nauczania, modeluje zachowania i relacje społeczne,
- infrastruktura szkolna wykorzystana jest efektywnie – pomieszczenia szkolne są wykorzystywane do późnych godzin wieczornych. Nie powoduje to znaczącego wzrostu kosztów utrzymania placówek oświatowych. Koszty dodatkowe dotyczą jedynie wzrostu w okresie jesienno-zimowym opłat za energię elektryczną. Pozostałe wydatki rozkładają się na całość wydatków związanych z funkcjonowaniem szkół.

- rozbudowany system zajęć pozalekcyjnych jest źródłem dodatkowych dochodów dla nauczycieli, co skutkuje nie wypłacaniem przez organ prowadzący dodatku wyrównawczego, wynikającego z art. 30a KN,
- w czasie zajęć nielekcyjnych nauczyciele i uczniowie, a także rodzice lepiej poznają się, nawiązują dobre relacje, co ma bezpośredni wpływ na efekty pracy dydaktycznej i wychowawczej w czasie realizacji obowiązkowych zajęć lekcyjnych,
- poprzez szeroką ofertę zajęć pozalekcyjnych przez dużą część dnia dzieci i młodzież, których rodzice pracują są pod stałą opieką,
- na terenach wiejskich, gdzie dostępność do instytucji szeroko rozumianej kultury jest w znaczny sposób ograniczona szkoła musi pełnić różnorakie funkcje, również te pozadydaktyczne. W praktyce szkoła w środowisku wiejskim jest *de facto* wiejską świetlicą i domem kultury, a w wakacje letnie czy zimowe miejsce organizowania obozów i kolonii dla dzieci ze swojego terenu,
- oferta zajęć pozalekcyjnych, aby spotkała się z zainteresowaniem uczniów musi być poprzedzona szczegółowym rozpoznaniem potrzeb, tych wynikających z oczekiwań uczniów i rodziców, jak też z potrzeb zgłaszanych przez nauczycieli,
- realizowanie programu „otwartych szkół” nie wymaga zatrudniania dodatkowych pracowników obsługi, a jedynie dobrego i racjonalnego rozplanowania ich czasu pracy,
- kosztami dodatkowymi dla organu prowadzącego są środki finansowe, które należy wydatkować na transport dzieci na wyjazdy związane z udziałem ich w konkursach, zawodach, turniejach oraz koszty zakupu materiałów na zajęcia oraz nagród dla uczestników,
- barierą, która może utrudnić organizację pracy szkół poza lekcjami jest dowożenie uczniów przez zewnętrzny podmiot świadczący usługi przewozowe,
- utrudnieniem w realizacji zadania „otwartych szkół” może być praca w systemie dwuzmianowym.

Interdyscyplinarne Centrum Modelowania Matematycznego i Komputerowego

Uniwersytet Warszawski, ul. Pawińskiego 5a, 02-106 Warszawa

Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

